

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Stelling Rechtsadvies
mr. M.J.F. Stelling
Stationsstraat 21-C
2405 BL Alphen aan den Rijn

**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**

Directie Juridische en
Operationele
Aangelegenheden

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Ons kenmerk
2344338

Uw kenmerk
MS/17.004/14

*Bij beantwoording de datum
en ons kenmerk vermelden.
Wilt u slechts één zaak in uw
brief behandelen.*

Datum 14 augustus 2018
Onderwerp Uw verzoek om vernietiging van de Gedragsregels

Geachte heer Stelling,

Bij brief van 12 juni 2018 hebt u mij verzocht te bevorderen een koninklijk besluit tot stand te brengen dat ertoe strekt de Gedragsregels 2018 van de Nederlandse Orde van Advocaten (hierna: de NOVA) te vernietigen. U voert daartoe kort gezegd aan dat de algemene raad van de NOVA in strijd met art. 7 Grondwet in de regels 3, 7 en 8 van de Gedragsregels 2018 normen heeft gesteld ter zake van de uitingsvrijheid van advocaten, waarvan de naleving door middel van het tuchtrecht wordt afgedwongen. De grondwettelijk gewaarborgde vrijheid van meningsuiting wordt daardoor naar uw mening aangetast. Het besluit van de algemene raad van 14 februari 2018, waarbij die gedragsregels zijn vastgesteld, behoort naar uw mening dan ook, voor zover het de gedragsregels 3, 7 en 8 betreft, overeenkomstig art. 30 Advocatenwet te worden vernietigd.

In antwoord op uw brief bericht ik u als volgt.

De Gedragsregels voor advocaten verschenen voor het eerst in 1980 en vervingen de "Ereregelen voor advocaten" uit 1968. De huidige tekst van de Gedragsregels, in werking getreden op 22 februari 2018, is grotendeels gebaseerd op de tekst uit 1992, waarbij in 1997 en 1998 enkele wijzigingen zijn aangebracht. In de Gedragsregels wordt een interpretatief kader gegeven voor de toepassing van de in art. 46 van de Advocatenwet neergelegde betamelijkheidsnorm. Dit artikel bepaalt dat advocaten aan tuchtrechtspraak zijn onderworpen ter zake van enig handelen of nalaten in strijd met de zorg die zij als advocaat behoren te betrachten ten opzichte van degenen wier belangen zij als zodanig behartigen of behoren te behartigen, ter zake van inbreuken op verordeningen van de NOVA en ter zake van enig handelen of nalaten dat een behoorlijk advocaat niet betaamt.

Er is voor wat betreft de Gedragsregels geen sprake van een verordening in de zin van de Advocatenwet. Dit punt wordt in de Inleiding tot de Gedragsregels bevestigd: "Deze regels brengen normen onder woorden, die naar de heersende opvattingen in de kring der advocaten behoren te worden in acht genomen bij de uitoefening van het beroep van advocaat. Zij vormen niet de vastlegging van het voor de advocaten geldende tuchtrecht" en "(De gedragsregels) zijn niet bindend in de zin, waarin de regels van de door de Nederlandse orde van advocaten vastgestelde verordeningen bindend zijn. Ze zijn bedoeld als richtlijn voor de

advocaat voor zijn handelen bij de uitoefening van de praktijk. Zij kunnen tevens dienen als richtlijn voor de tuchtrechter, al binden zij deze niet zoals het Hof van Discipline meermalen heeft beslist". De Gedragsregels bevatten dus geen algemeen verbindende voorschriften. Zij dienen slechts als interpretatief richtsnoer voor de toepassing van de wettelijke betamelijkheidsnorm.

**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Juridische en
Operationele
Aangelegenheden

Nu het om niet bindende gedragsregels gaat, kan geen sprake zijn van delegatie van regelgevende bevoegdheid, laat staan van ongrondwettige delegatie. Vanwege het niet-bindend karakter van de Gedragsregels kan evenmin worden volgehouden dat deze vooraf beperkingen opleggen aan de vrijheid van meningsuiting van een advocaat noch dat hierin een verbod op bepaalde uitlatingen kan worden gelezen. Wel kan het voorkomen dat van een advocaat kan worden gevergd dat hij achteraf voor de tuchtrechter verantwoording aflegt voor uitlatingen die hij als advocaat heeft gedaan. Echter, uit vaste jurisprudentie van het Hof van Discipline¹ volgt dat de tuchtrechter niet gebonden is aan de Gedragsregels. De tuchtrechter toetst de uitlatingen van de advocaat over wie wordt geklaagd aan de norm van art. 46 Advocatenwet. Een dergelijke toetsing achteraf is in overeenstemming met de clause 'behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet'. Art. 46 Advocatenwet voorziet in de formeel-wettelijke grondslag die in art. 7 van de Grondwet wordt gevergd. Ik verwijs in dit verband naar het arrest van het Gerechtshof Den Haag van 12 april 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:857 en de daaropvolgende Conclusie van de Advocaat-Generaal bij de Hoge Raad van 2 juni 2017, ECLI:NL:PHR:2017:524. Wellicht ten overvloede merk ik daarbij op dat het door u tegen het arrest van het Gerechtshof ingestelde beroep in cassatie met toepassing van art. 81, eerste lid, van de Wet op de Rechterlijke Organisatie is verworpen in het arrest van de Hoge Raad van 3 juni 2016, ECLI:NL:HR:2016:1056.

Datum
30 juli 2018

Ons kenmerk
2344338

Nu er van een ongrondwettige delegatie of beperking van grondrechten geen sprake is, is er geen grond voor het opstellen van een Koninklijk Besluit dat ertoe strekt de op 22 februari 2018 in werking getreden Gedragsregels van de NOvA te schorsen en/of te vernietigen.

Hoogachtend,
De Minister voor Rechtsbescherming,
namens deze,

G.A.C.M. van Ballegooij
Directeur Juridische en Operationele Aangelegenheden

---

¹ Zie o.a. de uitspraken van het Hof van 5 februari 2018, ECLI:NL:TAHVD:2018:29 en 5 juli 2010, ECLI:NL:TAHVD:2010:YA1175 HVD